

Den finskspråkiga majoritetens attityder till finlandssvenska

En beskrivande litteraturöversikt om att beskriva finlandssvenskans
aktuella ställning

Jenni Kurtti

Kandidatavhandling i svenska språket

Humanistiska fakulteten

Uleåborgs universitet

Maj 2021

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1. Syfte	4
1.2. Material och metod	4
2. Attitydteori.....	6
3. Historisk bakgrund	8
4. Finlandssvenskans situation i det finska samhället i dag	11
4.1.Språklag	11
4.2. Utbildning	12
5. Debatter och åsikter i tidigare forskning	15
6. Sammanfattning	17
Källförteckning.....	18

1. Inledning

Finlandssvenska är ett språk som väcker starka känslor och har varit ett omdebatterat tema länge. Såsom Finland, är bland annat Kanada ett tvåspråkigt land, där majoritets- och minoritetsspråk också är skyddade i grundlagen. Skillnaden är att tvåspråkigheten ifrågasätts i Finland, men inte i Kanada. Temat dyker upp med jämna mellanrum i medier. (Myntti 2010:21) Negativitet som omger svenskan, påverkar finlandssvenskarnas användning av sitt språk:

“I Österbotten talar man ofta om hukarna i Helsingfors. I själva verket bottnar detta hukande i två olika attityder. Det kan vara frågan om en äkta osäkerhet där man som minoritet kan få på käften fysiskt eller mentalt om man sticker ut. Detta vet ungdomarna. Men det kan också vara frågan om ett undvikande förhållningssätt som bottnar i en historisk överlägsenhetskänsla.” (Höckerstedt 2010:154f.)

Ett exempel på en sådan incident hände pensionären Jerker Malmsten. Han hamnade i en pinsam situation när han blev stoppad av sjöbevakningen. Då Malmsten meddelade att han inte förstod finska fick han svaret: ”vittuiletko sinä?” Enligt min översättning: Jävlas du. Det här hände 2009 utanför Borgå, staden där en tredjedel är svenskspråkiga. (Myntti 2010:39; Statistikcentralen 2019)

Hur är det möjligt att vi har hamnat i en sådan situation, där finlandssvenskans ställning är så låg? Som student i svenska språket anser jag, att Finlands språkpolitik gällande svenskan har lyckats inte. Det kommer inte att lyckas heller i framtiden, om man inte planerar ordentligt och tar reda på vad måste förändras.

1.1. Syfte

I denna kandidatavhandling behandlar jag finlandssvenskan som ett mångsidigt fenomen. Jag gör det ur sociolingvistikens synvinkel. Sociolingvistik fokuserar på hur språket och samhället påverkar varandra (Tieteen termipankki 2021c). I detta fall är mitt fokus i relationen mellan finskspråkig majoritet och finlandssvenska. Denna relation är viktigt att forska, eftersom finländarnas språkkunskaper har försämrats sig (Pitkänen-Huhta & Taalas 2020). Som blev klar i förra kapitlet, påverkar också negativitet hur fritt finlandssvenskarna kan använda sitt språk.

Det centrala begreppet i min avhandling är *attityd*, som jag går genom i kapitel 2. *Attitydteori*. Genom att forska attityder får man information om hur en individ, grupp, eller ett samhälle tänker om ett speciellt ämne. Man kan förklara och även förutsäga beteende från attityder (Baker 1995:11). Attityder till finlandssvenska har en stark, även problematisk påverkan. Hurdana är dessa attityder och varifrån kommer de? Med denna kandidatavhandling har jag försökt att förklara fenomenet. Min forskningsfråga är:

Vad är det i svenskan som negativitet syftas mot?

1.2. Material och metod

Jag samlade mångsidigt material för att forska. Materialet är ganska nytt, vilket var viktigt för att få relevant information. Även om mitt tema är ett långlivat fenomen, ville jag fokusera hurdan det är i dagens läge. Ett kapitel handlar dock om Finlands historia. Det är vettigt att behandla eftersom Finland har varit en del av Sverige. Jag går genom Finlands lagar gällande svenska och tvåspråkighet, tidigare forskning om åsikter finskspråkiga har till svenskan och debatter kring svenska.

Min metod är kvalitativ. I kvalitativ forskning är syftet att heltäckande förstå forskningsobjektens kvalitet, egenskaper och betydelser (Jyväskylän yliopisto 2015). Kvalitativ forskning omfattar många olika approacher och forskningstraditioner, som alla har sin egen preferens för att analysera verkligheten. I en kvalitativ forskning måste tolkningen stödjas av materialet och vara förstäligt skriven. (Vuori u.å.) Teorityper inom kvalitativ forskning kan delas i fyra helheter: substans teorier, formella teorier, paradigmat teorier och sist i teorier som gäller metoder och analysmetoder (Juhila u.å.). Av

kvalitativa metoder som finns, har jag använt beskrivande litteraturöversikt. Den är en av mest använt litteraturöversiktens art. Beskrivande litteraturöversikt präglas av omfattande material som inte har nödvändigtvis begränsats av metodiska regler. Metoden lämpar sig när forskaren vill göra ett utbredd beskrivande av sitt forskningsobjekt. (Salminen 2011:6) Forskaren använder material, som gäller hens ämne. I en litteraturöversikt motiverar forskaren sin synpunkt med tidigare forskning. (Jyväskylän yliopisto 2020) Jag valde beskrivande litteraturöversikt som min metod, eftersom forskning av utbredd och olika material hjälper att förstå fenomenet. Det finns så många delar som påverkar det och det är till nytta att samla information om dem och observera dem på samma gång.

2. Attitydsteori

Enligt Cambridge Dictionary är attityd ”a feeling or opinion about something or someone, or a way of behaving that is caused by this.” Enligt min översättning: En känsla eller åsikt om någonting eller någon eller ett sätt att bete sig som är orsakad av det. (Cambridge Dictionary 2021 s.v. attitude). Allport definierade attityd som ”ett inlärt sätt att tänka, känna och bete sig mot en person (eller objekt) på ett särskilt sätt.” (Enligt Allport via Garrett 2010:19).

Attityd spelar en roll i språkets inläring, men också i kommunikationen utanför utbildningen. Språkattityder och relevanta sociokulturella normer påverkar hur vi reagerar på andra språkanvändare och hur vi tänker den andra personen reagerar på vår användning av språk. Denna relation är ömsesidig: Vi lär oss våra attityder genom att observera beteende som andra har och hur de bemöts. (Garrett 2010: 21f.) Utöver attityd, påverkar interna och externa faktorer vårt beteende. Externa faktorer omfattar bland annat tillgänglig tid, möjligheter och färdigheter. Interna faktorer omfattar bland annat tillgång till färdigheterna, kunskapen och förmågan för att utföra. Enligt Sears är det mer sannolikt för attityderna, som vi har fått som unga, att framhärda (Sears via Garrett 2010:28f.).

Colin Baker har förklarat i sin bok *Attitudes and Language* med tre grunder varför attityd är ett centralt begrepp och variabel inom forskning av tvåspråkighet. Först betonar han den praktiska betydelsen i begreppet själv. Begreppet är bekant för allmänhet och i allmänt bruk. Det möjliggör kommunikation mellan allmänheten och socialpsykologerna samt mellan forskning och praktik, teori och politik. Bakers andra grund baserar sig på hur språkets, speciellt minoritetsspråkets, livskraft beror på attityder till det. Attityder spelar en stor roll i att uppliva och bevara språk men också i språkets förfall och död. ”Om det allmänna är grovt negativt mot tvåspråkig utbildning eller bestämmande av ett ’allmänt’ nationalt språk försöks, är det osannolikt att språkpolitikens genomförande ska lyckas.” (Baker 1995:9) Det är därför vanligt och enklaste att få reda på språkets ställning, värde och betydelse genom att undersöka attityder gällande det, även om metoden inte är perfekt. Attitydundersökning fungerar som indikator av rådande tankar och föreställningar inom allmänhet. Den tredje grunden är begreppets kontinuerliga och bevisade fördel. Då Baker skrev sin bok *Attitudes and Language* 1992, hade begreppet varit i forskarnas bruk i 60 år. (Baker 1995:9f.)

3. Historisk bakgrund

Finlands historia har präglats starkt av vår geografiska position mellan öst och väst, alltså mellan Ryssland och Sverige (infoFinland 2020). Under större delen av vår skrivna historia har vi varit en del av någotdera av våra mäktiga grannländer. Finland tillhörde Sverige i 650 år och sedan Ryssland i 100 år. Nu har vi varit självständiga ungefär i 100 år. (Peda u.å.)

Svenska språkets historia i Finland började under tidig medeltid, alltså år 1155 när Sveriges kung, Erik, lade Finland under Sverige genom korståg. Språket talades dock inte över hela landet, utan vid de koloniserade kusterna. (Höckerstedt 2010:44; Vahtola 2012:39)

Latin användes sedan kolonisering som både administrativt och kyrkans språk, dock ersattes det av svenskan under 1300-talet. Bakgrunden till förgången var reformationen och den nya tekniken, boktryckeri. (Vahtola 2012:190; Opetushallitus 2021) Svenskan blev länge kvar som administrativt språk, ända till 1902 (Opetushallitus 2021).

Under Vasatiden, 1521–1611, byggdes en stark armé upp samt många borgar och slott. Det krävde dock skatter. I ett rike där nästan hela av befolkningen var bönderna, upplevts skatteuppbörd som ansträngning sedan 1560-talet. Staten gav inte tillräckligt skydd och trygghet. Bondeuppror var inte sällsynta och de upptog Gustav Vasa med järnhand. (SORummet.se 2021) Adelsmän i Finland ansträngts också av Sveriges maktkamp på 1590-talet. De förlorade politisk makt, bönder och egendom. (Vahtola 2012:113) Skattetrycket blev ännu värre på början av 1600-talet, när Sverige blev en militärstat (Robert de Vries 2010). ”Kuuluminen kansalliseen Ruotsin valtioon merkitsi Suomen pääväestölle, talonpojille, uutena asiana sotaväenottoja, joissa luovutettiin parhaassa iässä olevia miehiä armeijaan. Väenottoja pelättiin ja vihattiin.” Enligt min översättning: Att tillhöra den nationella Svenska staten betydde Finlands huvudbefolkning, bönder, rekrytering som en ny sak, där män vid bästa ålder överlätits till armén. Rekryteringarna fruktades och hatades. (Vahtola 2012:132)

Under Stora nordiska kriget fick Finland ont om ekonomiskt bistånd. Efter nederlag i Poltava tog bistånden fullständigt slut. (Vahtola 2012:172) Det var omöjligt för Sverige att försvara sina provinser på andra sidan Östersjön länge (Robert de Vries 2010). Det möjliggjorde ockupation av Finland till Ryssland, som anlände sin flotta till Helsingfors 1713 (Vahtola 2012:171). Ockupationen omfattade nästan hela området av dåtidens Finland, med undantag av delar i norr. Ockupationen som tog plats 1714–1721 kallas för Stora ofreden. Då var

ryssarnas våld och kidnappning vanligt samt finländarnas sissiverksamhet mot ryssarna. Många tjänstemän och andra som tillhörde i den välmående samhällsklassen flydde till Sverige, medan allmogen flydde till gömställen. Ockupationen avslutades med freden i Nystad 1721. Vid freden tog Ryssland Ingermanland, Karelska näset och en stor del av Karelen i söder. (Tieteen termipankki 2021a) Finland ockuperades igen av ryssarna i lilla ofreden 1742–1743 (Tieteen termipankki 2021b). Finländarna uttryckte sitt missnöje mot Sverige 1743 i riksmöte. Missnöjet uppstod från Sveriges vanskötta skötsel av Finland och bekymmer om folkets framtid. (Vahtola 2012:185)

Sverige förlorade hela Finland till Ryssland vid slutet av Finska kriget 1809 (Robert de Vries 2011). Finland blev ett autonomiskt storfurstendöme, vars statliga språk var svenska (Infofinland 2020; Opetushallitus 2021). Språket bevarade sin ställning som ett administrativt språk under 1800-talet ända till år 1902 (Opetushallitus 2021).

Det var på 1800-talet när finskans ställning började att öka och språket använts mer. På 1700-talet var svenskan mer uttrycksfull, men uttryckande för finskans skriftspråk och ordförråd utvecklades på 1800-talet. Det hände inte slumpmässigt, utan medvetet. (Vahtola 2012: 183, 239) 1809 publicerades bara en tidning i Finland: svenskspråkig *Åbo tidningar*. Antalet tidningar ökade under följande decennier: år 1830 till åtta och år 1860 sexton, varav hälften var finskspråkiga. (Vahtola 2012:250) Det var ju fråga om den finskspråkiga saktextens mängd, speciellt presstextens, som ökade (Vahtola 2012:234). Mot slutet av 1800-talet byggdes finsk identitet upp och finskan var en viktig del av det. Språkets ställning som ett administrativt språk stärktes småningom och det ledde till språkmanifestet 1863. Dess syfte var att göra finskan officiell. (Opetushallitus 2021) Den härskande tanken om en idealstat var att det bildade en enhet tillsammans med nation och nationalitet. Det omfattade också att nation använde bara ett språk och det synes i fraser som: *yksi kansa – yksi mieli*. Enligt min översättning: ett folk – ett språk. Finska sågs som det ändamålsenliga språket för Finland och dess kultur. Detta tankesätt som favoriserade finska betydde slutet för svenskans hegemoni. (Höckerstedt 2010:166) De svensktalande i Finland började att använda mer finska och lära barnen finska. (Höckerstedt 2010:166ff.)

Fråga om finskans och svenskans ställning delade partierna i finsksinnade och svensksinnade. De förra såg framtiden i finska språket och i samarbete med Ryssland för att bygga upp ett nytt samhälle. De kallas för fennomaner. De senare var motvilliga till att samarbeta med ryssar och ville återställa förbindelsen med Sverige. (Vahtola 2012:254) Svenska hade länge varit huvudspråk i näringsliv, utbildning och kultur (Höckerstedt 2010:167). De

svensksinnade såg att svenskspråkig kultur var bättre än finsk (Vahtola 2012:254). Några tyckte även att finlandssvenskarna var mer lämpliga till högre positionen och motiverade det med raslära. Naturligt var det bättre för Ryssland att Finland skulle distansera sig från Sverige och därför föredrog Ryssland ökad användning av finska och förfinskningen av Finland (Vahtola 2012:262) Finska språkets symboliska relation till Ryssland förändrade totalt på 1900-talet. Finskan hade då blivit en symbol inte för bara Finland, men också för vinterkrigsandan. (Höckerstedt 2010:166)

1865 tog finskan ett viktigt steg som ett kulturspråk, när det blev ett skolspråk i läroverk och gymnasier vid svenskans sida. Efter finskan fick sin officiella status 1902, kunde finländare använda finska i stället för svenska i officiella sammanhang. Egentligen deklarerade språklag 1922 finskan och svenskan som Finlands jämställda nationalspråk. På 1970-talet blev det obligatoriskt att lära sig båda språken i grundskolan. (Opetushallitus 2021)

Svenskan har varit ett minoritetsspråk i Finland, men ett starkare språk än finska ur användningssynvinkel i historien. Det behöll sin dominerande status ändå in på 1900-talet. (Höckerstedt 2010:167) Andelen svenskspråkiga har sjunkit starkt från slutet av 1880-talet. 1880 var andelen svenskspråkiga 14 procent, medan 1940 var andelen 10 procent. Andelen fortsatte att sjunka under 1940–1980 till 6 procent. Delvis var orsaken förfinskning, delvis stark emigration till Sverige. (Folktinget 2010:19f.)

Det är inte alls omöjligt att historien har en påverkan på attityder, även om det knappast är huvudfaktorn. Finländarna vet ju åtminstone att vi har varit en del Sverige och Ryssland och sedan blivit självständiga. Några förknippar dagens svenska med vår historia med Sverige: ”De flesta [av finska helsingforsarna] satsar på engelskan och svenskan upplevs snarast som en irriterande kvarleva från tider då finskan var underordnad.” (Höckerstedt 2010:19)

4. Finlandssvenskans situation i det finska samhället i dag

I detta kapitel går jag genom Finlands språklag och utbildning gällande finlandssvenskan. Språklagen bestämmer hurdana rättigheter den finska medborgaren har för att använda finska och svenska. Lagen bestämmer också kommunernas språkliga status. Sedan tar jag upp svenskans undervisning.

4.1.Språklag

Finlands språklag bestämmer att Finland har två nationalspråk: finska och svenska. Syftet med lagen är ” att trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för var och en att hos domstolar och andra myndigheter använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska. Målet är att vars och ens rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att han eller hon särskilt behöver begära det.” (Finlex 2003)

I Finland kan kommunerna vara antingen enspråkiga eller tvåspråkiga. Det språkliga statuset bestäms av Språkrådet vart tionde år enligt den officiella statistiken. (Finlex 2003) ”[...] en kommun är tvåspråkig, om kommunen har både finskspråkiga och svenskspråkiga invånare och minoriteten utgör minst åtta procent av invånarna eller minst 3 000 invånare. [...] en tvåspråkig kommun ska bli enspråkig, om minoriteten består av färre än 3 000 invånare och minoritetens andel har sjunkit under sex procent.” (Statistikcentralen 2018) Om kommun är enspråkig eller tvåspråkig beror alltså på relationen mellan antalet finskspråkiga invånare respektive svenskspråkiga invånare. Även om kommunen är enspråkig med finska som majoritetsspråk, har individen rätt att kommunicera på svenska med statliga myndigheter som polisen, nödcentralen, FPA och skattebyrå. Det gäller också omvänt. Språklag omfattar inte Åland. (Folktinget 2010:3) Om kommunen är tvåspråkig, kan individen använda svenska inom de kommunala tjänsterna. En klar majoriteten av Finlands befolkning har finska som modersmål: cirka 90 procent. 5 procent har svenska som modersmål. Mest av svenskspråkiga bor på väst- och sydkuster. Där finns också tvåspråkiga kommuner. (infoFinland.fi 2021)

Finlands befolkning efter språk 31.12.					
Modersmål	2017	2018	2019	2020	%
Finska	4 848 761	4 835 778	4 822 690	4 811 067	86,9
Svenska	289 052	288 400	287 954	287 871	5,2
Samiska	1 992	1 995	2 004	2 008	0,0
Övriga	373 325	391 746	412 644	432 847	7,8

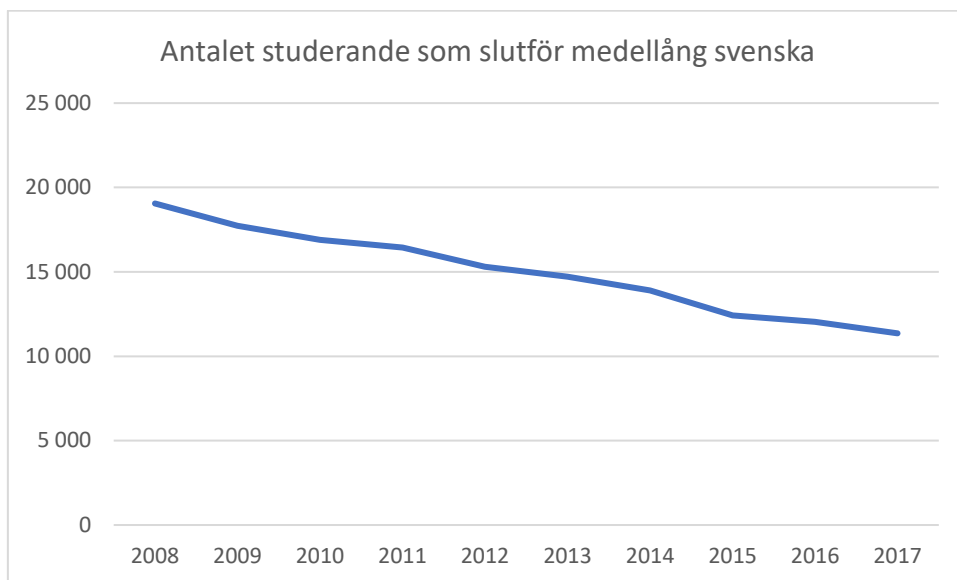
Tabell Finlands befolkning efter språk 31.12. (Tilastokeskus 2021)

4.2. Utbildning

I Finland bestämmer Utbildningsstyrelsen grunderna för läroplanen. De nyaste grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildning har publicerats 2014. Enligt den innehåller elevernas studieprogram minst en lång och en medellång lärokurs i språk, varav ska det ena vara det andra inhemska språket, alltså finska eller svenska. Det andra språket ska vara något främmande språk eller samiska. (Utbildningsstyrelsen 2014:125) I Finland används en nivåskala för att bestämma inlärarens kunskapsnivåer i språket. Nivåskalorna har varit med i läroplanerna för språk i grunderna för läroplanerna 2003 och används fortfarande. (Utbildningsstyrelsen 2021a) Skalan har sex färdighetsnivåer: A1, A2, B1, B2, C1 och C2. A1 omfattar de högsta kunskaperna i hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivning, medan de C2 omfattar de lägsta kunskaperna i ovan nämnda. (Utbildningsstyrelsen 2021b:1–10) A1-språkets undervisning inleds senast i årkurs 3. Sedan 2020 har A1-studierna tidigarelagts på så sätt, att de inleds under våren i årskurs 1. För 90 % av eleverna är A1-språk engelska. I svenska skolor är engelskan inte det vanligaste A1-språk, utan finska. Det gemensamma undervisning för B1-språket börjar senast i årskurs 6. I finskspråkiga skolorna är det oftast svenska. (Utbildningsstyrelsen 2021c)

Undervisning av svenska som andra språk begränsar sig inte till grundskolan. Svenska är ett obligatoriskt läroämne i utbildning på andra stadiet och i högskolan. I gymnasiet innehåller B1-språket, alltså svenska för finskspråkiga, fem obligatoriska kurser. Studerande kan också välja två fördjupade kurser. Studerande får alltså 190 timmar av undervisning i svenska genom obligatoriska kurser, 266 timmar om studerande utför också de fördjupade kurserna. (Juurakko-Paavola & Åberg 2018) Svenska som andra språk har varit ett obligatoriskt prov i studentexamen 1874–2005, med undantag av följande år p.g.a. krig: 1918, 1940, 1940,

1942, 1944, 1945 och 1946 (Ylioppilastutkintolautakunta u.å.; Juurakko-Paavola & Åberg 2018). Antalet studerande som skriver svenska har sjunkit sedan det blev frivillig, som ses i figuren nedan.

Figur 1. Antalet studerande som slutför medellång svenska (Räsänen 2018)

I yrkesinriktad grundexamen finns det 14–20 timmar till obligatorisk undervisning i svenska. Jämfört med gymnasiets 190 timmar får yrkesskoleleven betydligt mindre undervisning i svenska. (Juurakko-Paavola & Åberg 2018) Under högskolestudier måste studenten bevisa att hen har nått B1-nivå i sina svenskkunskaper (Finlex 2004; Juurakko-Paavola & Åberg 2018). Det baserar på lagen gällande högskolorna:

En studerande skall i de studier som ingår i lägre eller högre högskoleexamen eller på annat sätt visa sig ha förvärvat

1) sådana kunskaper i finska och svenska som enligt 6 § 1 mom. i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) krävs av statsanställda vid tvåspråkiga myndigheter, och som är nödvändiga med tanke på det egna området, samt

[- -]

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte en studerande som har fått sin skolutbildning på något annat språk än finska eller svenska, inte heller en studerande som har fått sin skolutbildning utomlands. Universitetet beslutar om de språkkunskaper som skall krävas av en sådan studerande.

Universitetet kan av särskilda skäl helt eller delvis befria en studerande från de språkkunskapskrav som föreskrivs i 1 mom. (Finlex 2004)

I praktiken finns det ändå problem med att förverkliga lagen gällande högskolorna. I många högskolor omfattar specialfackens krav tjänstemannasvenska som formalitet och verkligt innehåll saknas. Det har varit svårt att bedöma studenterna på grund av två orsaker. De ena orsaken är oklarhet i tjänstemannasvenskans betydelse och innehållet. Det andra är ofullständigt läromedel till tjänstemannasvenskans träning. Undervisningens mål och provens innehåll skiljer sig från varandra. Antalet studenter, vars svenskkunskap är svag ökar i högskolorna. Många högskolelärare ser att man är tvungen att använda resurser i svenskundervisning till att höja svaga svenskkunskaper. (Niemi 2008:173f.)

5. Debatter och åsikter i tidigare forskning

Debatten om obligatorisk svenskundervisning är inte ett nytt fenomen. Temat har varit omdebatterat sedan 1968, när det blev förmodat att alla elever lär sig svenska. Redan samma år argumenterades i *Opettajain lehti*-tidningen mot två obligatoriska språk. Motargumenten och förargumenten har förändrats bara lite. (Sundell 2015:11ff.) Även motståndarnas begrepp ”tvångssvenskan” lever fortfarande (Björk 2010:18).

Ett motargument är att när svenska tvingas, förorsakar tvånget motstånd på psykologisk nivå. Konsekvenserna är alltså minskning av intresset till svenska och språk i allmänhet. Enligt motståndare skulle valfri svenska ha en positiv inverkan på språket och relationen mellan språkgrupperna. Grunden till argumenten är opinionsmätningar, där resultat har varit, att negativitet inte är riktat till svenskan, utan till den obligatoriska undervisningen av det. (Sundell 2015:12ff.)

I ett motargument tycks det att inlärarna kunde använda tiden som går till svenskundervisning hellre till språk som är internationellt nyttiga (Sundell 2015:11). Ibland tar motståndarna upp ryska. Till exempel i de grönas tidning *Vihreä Lanka* föreslogs att svenskan kunde ersättas i skolorna med ryskan, åtminstone i skolorna i östra Finland.

2014 arrangerades en stor undersökning för att kartlägga finländarnas åsikter om det svenska språket och finlandssvenskarna. 7358 finskspråkiga svarade på undersökningens enkät. Forskningen utfördes av Institutet av samhällsforskning, Samforsk, vid Åbo Akademi i samarbete med forskare från Tammerfors universitet och Åbo universitet. Resultatet blev, att de flesta finskspråkiga stöder Finlands tvåspråkighet. Men samtidigt tyckte 62 % att något annat språk än svenska vore nyttigare att läsa i skolan. (Åbo Akademi 2014:1ff.)

Rikupekka Leinonen studerade i sin pro gradu-avhandling finskspråkiga invånarnas attityder till svenska språket. Han valde att ha sina informanter från Torneå, Imatra, Viitasaari och Pihtipudas. Alla områdena är enspråkigt finskspråkiga. Informanterna svarade med egna ord via enkät. Sammanlagt fanns det 229 användbara svar. Majoriteten av både könsgrupper hade en positiv attityd mot svenska språket. Kön var en viktig faktor när det gällde attityder till att studera svenska i skolan: 43,2% av männen hade en negativ attityd medan motsvarande antalet för kvinnor var bara 19,9 %. Dock med frågan om skulle svenskan bli kvar som ett obligatoriskt skolämne, hade majoriteten av både kvinnor och män negativa attityder. Attityder påverkades av lokalitet: Andel som var mest positiv till svenska språket

var i Torneå, medan lägst andel fanns i Viitasaari och Pihtipudas. ”Informanter som hade en negativ attityd till svenska kommenterade ofta att svenska inte behövs så mycket och till exempel engelska är mycket nödvändigare språk.” (Leinonen 2015:s.57) En informant kommenterade gällande obligatorisk svenska: ”Pääkaupunkiseudulla ainakin pakollinen, mutta tänne itärajalle voisi harkita pakkoruotsin tilalle pakollista venäjää.” Enligt min översättning: Åtminstone obligatorisk i huvudstadsregion, men man kunde ta i övervägande att ha obligatorisk ryska i stället av obligatorisk svenska. En annan informant svarade så här om svenskans betydelse i det finska samhället: ”Ruotsin kieli on jäänne ajalta jolloin suomi oli ruotsin vallan alainen, ruotsin kielellä ei ole käytännöllistä asemaa nykysuomessa.” Enligt min översättning: Svenska språket är en relik från tiden då Finland var underordnat av Sverige, svenska språket har ingen praktisk ställning i modernt Finland. (Leinonen 2015)

Saara Hoppo studerade i sin pro gradu-avhandling *Avskaffa eller bevara, en- eller tvåspråkigt Finland?* inställningar som fyra finländska politiska ungdomsförbund har till svenska språkets ställning i Finland. Ungdomsförbunden var Samlingspartiets ungdomsförbund, Centerungdomens Förbund i Finland, Finsk Ungdom och Svensk Ungdom. Som metod använde Hoppo innehållsanalys och diskursanalys. Hon märkte två teman i materialet som hon analyserade: Svenskundervisningen i skolor och svenska språkets ställning i Finland och i det finländska samhället. Alla förbunden utom Svensk Ungdom såg att svenskan borde vara valfri. Det motiverades av alla tre förbund med behov: Att det krävs kunskaper i andra språk. Att tiden har förändrats och företag och ekonomi har blivit mer internationellt och svenskan är föråldrad. Finsk Ungdom tyckte att Finland borde vara officiellt ett enspråkigt land och svenskan kunde bli ett officiellt minoritetsspråk. (Saara 2017)

6. Sammanfattande diskussion

Vid första anblicken ser situationen dystert ut för finlandssvenska i alla områden. Den finskspråkiga majoritetens svenskkunskaper har försämrats länge, speciellt bland ungdomarna. Förändring av svenskan till ett valfritt ämne i studentexamen har varit ett hard slag. I yrkesskolorna är situationen svårare på grund av knapp undervisningstid för svenska. Kombinerat med högskolornas bristfälliga undervisning i tjänstemannasvenska, blir man inte förvånad om finskspråkigas låga svenskkunskap. Enligt språklag skulle det vara möjligt för svenskspråkiga att kommunicera på sitt språk med myndigheter, men i praktiken fylls rättigheten inte.

De negativa attityderna syftas inte mot svenska språket, utan obligatorisk undervisning. Problemet ligger troligen åtminstone delvis i hur den svenskspråkiga befolkningen är geografiskt utbredd: på väst- och sydkusterna. När eleven börjar sin svenskundervisning i Joensuu, kan det vara svårt att övertyga henne om svenskans nyttighet. Finlands historia som en underordnad del av Sverige har varit fylld av krav både i skatter och liv. Huvudsakligen har det gällt lägre samhällsklasserna. Detta har möjligen orsakat bitterhet mot högre samhällsklass, som var i historien huvudsakligen svenskspråkig.

Hur kan vi lösa problemet? Det finns knappt en snabb lösning till problemet. En positiv förändring i den senaste tiden har varit B1-språkets tidigareläggning 2020. Om majoritetsbefolkningen skulle förhålla sig positivare till svenskan som ett valfritt ämne i utbildningen är svårt att säga. När svenskan blev ett valfritt ämne i studentexamen, blev antalet de som slutför svenska mindre och mindre. Hur många elever skulle välja valfri svenska? Man kunde forska hur valfri svenska i utbildning skulle påverka den finskspråkiga majoritetens attityder. Kanske skulle vi ha mindre dem som lär sig svenska, men deras svenskkunskaper skulle vara bättre? Det skulle ju vara deras eget beslut att välja språket.

Källförteckning

Publicerade källor

Baker, Colin, 1995: *Attitudes and Language*. 2. utg. Clevedon: Multilingual matters.

Björk, Mikael, 2010: Historia i svenskan i Finland. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<https://yle.fi/vetamix/media/pdf/historia_om_svenskan_i_finland.pdf>.

Cambridge Dictionary, 2021: attitude. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/attitude>>.

Finlex, 2003: Språklag. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423>>.

Finlex, 2004: Statsrådets förordning om universitetsexamina. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2004/20040794>>.

Folktinget, 2010: Svensk i Finland. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<https://www.folktinget.fi/Site/Data/1597/Files/SVENSK_i_FINLAND.pdf>.

Garrett, Peter, 2010: Attitudes to language. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<http://web.b.ebscohost.com.pc124152.oulu.fi:8080/ehost/ebookviewer/ebook/bmx1YmtfXzMxNzY3Ml9fQU41?sid=81ee0890-53d9-43bc-b6bf-d53bf7e58ce9@sessionmgr103&vid=0&format=EB&lpid=lp_1&rid=0>.

Höckerstedt, 2010: Svenskan på plats. Söderströms.

infoFinland.fi, 2020: Om Finlands historia. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.infofinland.fi/sv/information-om-finland/grundläggande-information-om-finland/om-finlands-historia>>.

infoFinland.fi, 2021: Det svenska språket i Finland. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.infofinland.fi/sv/livet-i-finland/finska-och-svenska-spraket/det-svenska-spraket-i-finland>>.

Juhila, Kirsi, u.å.: Laadullinen tutkimus ja teoria. [citerat 25.4.2021]. Tillgänglig:<<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullinen-tutkimus-ja-teoria/>>.

Juurakko-Paavola Taina & Åberg Anne-Maj, 2018: Ruotsin kielen osaamisvaatimuksista vapauttaminen korkeakouluissa. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2018/ruotsin-kielen-osaamisvaatimuksista-vapauttaminen-korkeakouluissa>>.

Jyväskylän yliopisto, 2015: Laadullinen tutkimus. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimussstrategiat/laadullinen-tutkimus>>.

Jyväskylän yliopisto, 2020: Kirjallisuuskatsaus. [citerat 25.4.2021]. Tillgänglig:<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/kirjasto/kirjastotuutori/aihehaku-tutkimusprosessissa/aihe-avainkasitteiksi/kirjallisuuskatsaus>>.

Myntti, Kenneth, 2010: Svenskan på offensiven eller på intensiven. Karisto, Tavastehus: Söderströms.

Opetushallitus, 2021: Suomen kieli ja kirjallisuus. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/suomen-kieli-ja-kirjallisuus>>.

Peda, u.å.: Suomen historia lyhyesti. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://peda.net/kol/foorum/m/ss/o1sjs/shl>>.

Pitkänen-Huhta, Anne & Taalas, Peppi, 2020: Suomalaisten kielitaito romahtanut – ei mikään pikku juttu, nyt on toimittava. [citerat 5.5.2021]. Tillgänglig:<<https://jyunity.fi/ajattelijat/suomalaisten-kielitaito-romahtanut/>>.

Figur 1 Räsänen, Matti, 2018: Kielipolitiikan vuosi. [citerat 25.4.2021]. Tillgänglig:<https://www.kotus.fi/files/6816/Kielipolitiikan_vuosi_2018.pdf>.

Salminen, Ari: Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf>.

Statistikcentralen, 2018: Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794>>.

Statistikcentralen, 2019: Väestö – Befolkning 2009-2019 (31.12.). [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<https://www.borga.fi/library/files/5e81d2b8ed6b97eec5003f30/V_est__2009__2019_i_n_ja_kielen_mukaan.pdf>.

Sundell, Björn, 2015: PAKOLLINEN RUOTSI – PUOLESTA JA VASTAAN. [Citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<http://magma.fi/wp-content/uploads/2019/06/91.pdf>>.

Thorbjörnsson, Hans & de Vries, Robert, 2010: Vasatidens Sverige. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.so-rummet.se/kategorier/historia/nya-tiden/vasatidens-sverige>>.

Tieteen termipankki, 2021a: isoviha. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Historia:isoviha>>.

Tieteen termipankki, 2021b: pikkuviha. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Historia:pikkuviha>>.

Tieteen termipankki, 2021c: sociolingvistik. [citerat 25.4.2021]. Tillgänglig:<<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:sociolingvistik>>.

Tabell 1 Tilastokeskus, 2021: Väestö kielen mukaan 31.12. [citerat 25.4.2021]. Tillgänglig:<https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#V%C3%A4est%C3%B6%20kielen%20mukaan%2031.12.>.

Utbildningsstyrelsen, 2014: Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_laroplanen_for_den_grundlaggande_utbildningen_2014.pdf>.

Utbildningsstyrelsen, 2021a: Nivåskalan språkkunskap och språkutveckling. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/nivaskalan-sprakkunskap-och-sprakutveckling>>.

Utbildningsstyrelsen, 2021b: Nivåskala för språkkunskaper och språkutveckling 2003. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/nivaskala-for-sprak-kunskaper-och-sprakutveckling_2003.pdf>.

Utbildningsstyrelsen, 2021c: Eleverna i grundskolan föredrar allt jämnt engelskan då de väljer språk. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.oph.fi/sv/nyheter/2019/eleverna-i-grundskolan-foredrar-allt-jamnt-engelskan-da-de-valjer-sprak>>.

Vahtola, Jouko, 2012: Suomen historia Jääkaudesta Euroopan unioniin. 5.uppl. Helsinki: Otava.

de Vries, Robert, 2010: Stormaktstidens Sverige. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.so-rummet.se/kategorier/historia/nya-tiden/stormaktstidens-sverige>>.

de Vries, Robert, 2011: Finska kriget. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.so-rummet.se/kategorier/finska-kriget>>.

Vuori, Jaana, u.å.: Johdatus laadulliseen tutkimukseen ja verkkokäsikirjaan. [citerat 25.4.2021]. Tillgänglig:< <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/johdatus-laadulliseen-tutkimukseen-ja-verkkokasikirjaan/>>.

Ylioppilastutkintolautakunta, u.å.: Historia. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<https://www.ylioppilastutkinto.fi/tietopalvelut/tietoa-ylioppilastutkinnosta/historia>>.

Åbo Akademi, 2014: Ny undersökning kartlade finländarnas åsikter om svenskan. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:< http://web.abo.fi/pressmaterial/sprakundersokning_Svenska.pdf>.

Opublicerade källor

Niemi, Hannu, 2008: Korkeakoulututkintoihin kuuluvan ruotsin kielen taidon osoittaminen. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514287046.pdf>>.

Happo, Saara, 2017: Avskaffa eller bevara, en- eller tvåspråkigt Finland? : fyra finländska politiska ungdomsförbunds inställningar till svenska språkets ställning i Finland. [citerat 28.3.2021]. Tillgänglig:<<http://jultika.oulu.fi/Record/nbnfioulu-201702231274>>.

Leinonen, Rikupekka, 2015: Finskspråkiga invånares attityder till svenska språket : en jämförande undersökning i Imatra, Torneå, Viitasaari och Pihtipudas. [citerat 28.3.2021] Tillgänglig:<<http://jultika.oulu.fi/Record/nbnfioulu-201509101973>>.

